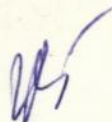

КІРОВОГРАДСЬКИЙ ІНСТИТУТ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО МАШИНОБУДУВАННЯ

УДК 331.5.024.5

ДРОЗД ІРИНА КУЗЬМІВНА

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ
СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ
РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Спеціальність 08.09.03. Праця, заробітна плата і рівень життя

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

КІРОВОГРАД
1997

AB 38.464

Робота виконана на економічному факультеті Кіровоградського інституту сільськогосподарського машинобудування Міністерства освіти України

Науковий керівник — кандидат економічних наук, доцент
Давидов Григорій Миколайович,
Кіровоградський інститут сільськогосподарського
машинобудування, докторант кафедри
«Економіка праці та менеджмент»

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук Базиліук Антоніна Василівна, Науково-дослідний економічний інститут міністерства економіки України, завідуюча відділом методології, регулювання та прогнозування цін

кандидат економічних наук Руснак Опанас Дмитрович, Кіровоградське відділення НДІ праці й зайнятості населення Мінпраці та НАН України, завідуючий відділенням

Провідна установа

Інститут аграрної економіки академії Аграрних наук України, м. Київ

Захист відбудеться «26» вересня 1997 р. о 12⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 13.01.04. по захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук у Кіровоградському інституті сільськогосподарського машинобудування в ауд. 570 за адресою: 316017, Кіровоград, проспект Правди, 70-А

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Кіровоградського інституту сільськогосподарського машинобудування за адресою: 316017, Кіровоград, проспект Правди, 70-А

Автореферат розісланий «23» серпня 1997 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої Ради

Немченко А. Б.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Перехід до ринкової економіки в Україні супроводжується значними економічними та соціальними втратами, які проявляються в падінні рівня життя населення. Подальший суспільний розвиток неможливий без створення надійної системи соціального захисту громадян, яка б нейтралізувала ці негативні явища.

На процес становлення та розвитку соціально-економічної політики у агропромисловому секторі держави впливають особливості умов, в яких знаходиться сільське господарство. А саме, негативні демографічні зрушення, занепад соціальної сфери, винятково великий диспаритет цін на сільськогосподарську продукцію і промислові вироби, що використовуються в сільському господарстві, падіння рівня доходів, складнощі реформування земельних і майнових відносин.

Комплекс питань сільськогосподарського виробництва може ефективно вирішуватися тільки у тісному взаємозв'язку з вирішенням проблем пріоритетності соціального розвитку села, соціального захисту сільського населення як одного із критеріїв соціального добробуту, як важливого фактору реалізації державної гарантії з питань забезпечення соціальної рівноправності в умовах життя сільського населення.

Цими обставинами і визначається актуальність даної дисертаційної роботи.

Метою дисертаційного дослідження є розробка механізму соціального захисту сільського населення, з обґрунтуванням та структурною його побудовою, що гарантує соціальні гарантії зростання рівня та якості життя.

Для досягнення цієї мети було вирішено ряд послідовних завдань:

- уточнено зміст і значення соціального захисту в системі соціально-трудова відносин;

- виділено соціально-економічні критерії, що складають основу соціального механізму розвитку господарювання на селі;

- на основі аналізу діючої системи соціального захисту сільського населення визначена система принципів та елементів, які б забезпечували ефективне функціонування соціального забезпечення;

- розроблено пропозиції щодо використання критеріїв переваги при визначенні елементів та методів механізму соціального захисту сільського населення, виходячи з існуючої диференціації розмірів доходів різних категорій населення і виявленої залежності цієї диференціації від соціально-економічних та інших об'єктивних умов.

Предметом дослідження є соціально-економічний стан функціонування системи соціального захисту сільського населення та економічні

відносини, що виникають у процесі здійснення соціального захисту.

Об'єктом дослідження є сільське населення України, в т. ч. трудові ресурси агропромислового комплексу, зайняті на підприємствах різних форм власності.

Теоретичною та методологічною основою дисертаційної роботи послужили дослідження представників різних економічних шкіл та сучасних українських, російських вчених, які вивчали питання соціального захисту населення, а саме: А. Базилюк, Д. Богиня, О. Бугуцький, М. Вдовиченко, П. Гайдучький, О. Денисенко, Г. Купалова, І. Лукінов, В. Новіков, І. Прокопа, А. Радовець, П. Саблук, Л. Фільштейн, В. Юрчишин, Ю. Баландін, Т. Заславська, С. Кузьмін, В. Машенков, Г. Мюрдаль, В. Машенков, А. Триков, Н. Рімашевська, В. Роїк, Г. Шмідт та ін.

В наукових цях цих авторів досліджені проблеми соціального забезпечення, соціального життя населення села, рівня життя, формування доходів населення. Проте ряд питань з соціального захисту сільського населення недостатньо розглянуті і потребують подальшого вивчення та спеціального дослідження у тісному взаємозв'язку з конкретними історичними, соціально-економічними, природно-географічними, науково-технічними умовами розвитку сільського господарства. Економічна наука та практика України сьогодні не мають моделі дієвого механізму соціального захисту селян, адекватного сучасному етапу ринкових перетворень. Комплексний та системний підхід до проблеми майже відсутній.

Проблема дисертаційного дослідження виникла у зв'язку з наявністю незадовільного стану соціального забезпечення сільського виробника та нагальною необхідністю удосконалення і розвитку цієї проблеми на сучасному етапі. В роботі ставилось завдання необхідності створення цілісної концепції формування механізму соціального захисту сільського населення в умовах ринкової трансформації.

Основні теоретичні положення та пропозиції, що містяться в дисертації, базуються на використанні директивних матеріалів соціально-економічного розвитку України: Конституції України, Державної програми економічного та соціального розвитку України, Кодексу законів про працю України, інших законодавчих та нормативних документів.

В дисертації використано дані поточної статистичної звітності та інформації Міністерства статистики, Пенсійного фонду, матеріали виконавчих органів Кіровоградської області, результати соціологічних та економіко-статистичних досліджень різних груп населення, проведених автором, матеріали наукових конференцій, досвід країн з розвинутою економікою з питань соціального захисту.

В процесі дослідження застосовувались методи статистичного, факторного, логічного аналізу, аналогій, синтезу, порівняння, узагальнення, спостереження, аналітичних групувань, індекси, економіко-математичні розрахунки.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

- розкрито економічну сутність соціального захисту сільського населення у перехідний період, яка у широкому розумінні розглядається як система відносин між індивідом та суспільством з приводу розв'язання суперечностей між негативними наслідками ринкової економіки та реальними можливостями адаптації людини до них і являє собою систему нормативно-правових гарантій якості життя;

- окреслено межі теоретично-прогнозного припущення, що соціальний захист сільського населення є категорією похідною відносно ринкової економіки; вихід із трансформаційної кризи, який передбачає припинення спаду виробництва в поєднанні з приборканням інфляції та наступне зростання матеріального виробництва являють собою найважливішу умову здійснення соціального захисту населення у суспільстві сучасної України;

- розроблено та обгрунтовано систему соціального захисту сільського населення, що ґрунтується на тому, що сільське населення знаходиться на досить низькому рівні соціального захисту в умовах обмеженості формування доходів, незадовільного стану соціальної інфраструктури. При цьому не тільки розглядаються питання формування та функціонування системи соціального захисту, але й визначається її основні елементи та засоби підтримання життєвого рівня різних категорій сільського населення у трансформаційний період;

- визначено сучасну економічну концепцію соціального захисту сільського населення, обгрунтовано вибір спрямованої соціально-економічної стратегії та розроблено механізм захисту з урахуванням глибокого затяжного спаду виробництва, що привело до зuboжіння переважної частини сільського населення;

- розроблено метод визначення забезпеченості закладами соціальної інфраструктури та пріоритетність розвитку її сфер на основі показників «рангів територіальної гостроти ситуації» з влюченням до них всього спектру соціальної інфраструктури;

- визначені та обгрунтовані аналітичні підходи до оцінки реального стану доходів з урахуванням коефіцієнтів трудовитрат.

Практичне значення дисертації полягає в тому, що розроблені пропозиції по створенню механізму соціального захисту та підтримки прожиткового рівня життя сільського населення сприяють подоланню зни-

ження якості життя громадян України. Це підвищує ефективність використання фінансових ресурсів, спрямованих у соціальну сферу.

Запропонований механізм соціального захисту сільського населення без додаткових капітальних витрат, шляхом організації, без дублювання основних функцій системи соціального захисту дозволить підвищити соціальні гарантії селянам. Основні положення механізму можуть бути запропонованими для корегування соціальної орієнтації економічних реформ, які сьогодні впроваджуються в країні.

Основи механізму єдиної комплексної системи соціального захисту можуть здійснити методичну і практичну допомогу при вдосконаленні організаційної структури соціального захисту, розвитку нових її форм і видів для селянства.

Методика та висновки за запропонованим методом визначення забезпеченості закладами соціальної інфраструктури для сільського регіону можуть використовуватись при визначенні пріоритетності розвитку і капіталовкладень галузей соціальної сфери.

При визначенні права на одержання соціально-матеріальних компенсацій, адресних допомог сільським жителям пропонується застосування методики оцінки реального розміру доходів з урахуванням коефіцієнту трудовитрат залежно від структури доходів за джерелами їх формування.

Крім цього, положення дисертаційної роботи можна використовувати в навчальному процесі в ВНЗ економічного та сільськогосподарського профілю, в курсах з дисциплін «Управління трудовими ресурсами», «Економіка та соціологія праці», «Ринок праці та зайнятість».

Апробація результатів дисертаційної роботи. Основні положення дисертаційної роботи розглядалися і отримали позитивну оцінку на: республіканській науково-практичній конференції «Сучасне село України: шляхи виходу з кризи» (м. Умань, 1992 р.), науково-практичній конференції «Проблеми трудовозбереження і соціального захисту» (м. Київ, 1993 р.), науково-практичній конференції «Демографічна ситуація, формування та підвищення якості трудового потенціалу області» (м. Кіровоград, 1994 р.), всеукраїнській науково-практичній конференції «Статистична інформація, методи її аналізу і комп'ютерна техніка в управлінні мікро- та макроекономікою» (м. Кіровоград, 1995 р.). Крім того, результати дослідження апробовані на кафедрах «Аудит та АГД», «Економіка праці» Кіровоградського інституту сільськогосподарського машинобудування і схвалені, що зумовило їх рекомендацію до використання в роботі Управління економіки держадміністрації Кіровоградської області, обласного управління Пенсійного фонду України.

Публікації, структура роботи. За результатами дослідження опубліковано 5 наукових праць у наукових збірниках загальним обсягом 2,2 д. а.

Структура роботи зумовлена логікою дослідження, складається з вступу, трьох глав, висновків, списку використаної літератури (172 джерела) та додатків. Загальний обсяг роботи — 163 сторінки друкованого тексту. Робота містить 31 таблицю, 4 схеми, 5 малюнків, 16 додатків.

Короткий зміст роботи. У вступі обгрунтовано актуальність теми дослідження, визначено мету, завдання, предмет та об'єкт дослідження, сформульовано наукову новизну, теоретичну і практичну цінність одержаних результатів.

У першому розділі — «Економічний зміст та значення соціального захисту населення» проаналізовано теоретичні положення вчених-економістів щодо сутності системи соціального захисту, розглянуто теоретико-методологічні підходи до проблеми соціального захисту населення в країнах розвинутої ринкової економіки, діючу систему соціального захисту сільського населення та її невідповідність сучасним умовам проживання на селі, обгрунтовано концептуальний підхід до формування механізму соціального захисту селян, принципи його функціонування.

В другому розділі — «Стан та розвиток державної системи соціального захисту сільського населення» на підставі комплексного економіко-соціологічного аналізу наведено оцінку стану соціального забезпечення селян за сферами соціального благоустрою для всіх жителів, рівня доходів та заробітної плати для працездатної частки населення, рівня пенсійного забезпечення для непрацездатної частки, обсягу допомог, компенсацій, адресних грошових виплат та ін. пільг для сільських жителів, обгрунтовано взаємозв'язок трансформації майнових, правових відносин зі ступенем соціальної захищеності населення.

У третьому розділі — «Формування механізму соціального захисту сільського населення» запропоновано структуру механізму соціального захисту та його елементи, взаємодія яких на сучасному етапі ринкових перетворень дозволить забезпечити підвищення соціальної захищеності селян.

У висновках узагальнено основні теоретичні та практичні результати, які отримані автором в процесі дисертаційного дослідження.

На захист виносяться:

- теоретичні основи та концептуальні положення щодо визначення системи формування механізму соціального захисту сільського населення в умовах ринкових перетворень на Україні;

- організаційно-економічна структура механізму соціального захисту сільського населення;

- методичний інструментарій комплексного аналізу та оцінки стану соціальних умов життя та рівня доходів селян.

ОСНОВНІ НАУКОВІ ІДЕЇ, ПОЛОЖЕННЯ ТА ВИСНОВКИ ДИСЕРТАЦІЇ

Неоднозначність трактувань поняття соціального захисту населення в умовах формування ринкових відносин та шляхів подолання соціальної напруги, що безпосередньо пов'язані з предметом і об'єктом дисертаційного дослідження, висуває потребу їх уточнення.

1. В дисертації автором доведено, що діючі заходи щодо соціального захисту населення не забезпечують сільським жителям соціальних гарантій за умов сучасного стану економіко-соціальних перетворень. В роботі запропоновано розглядати соціальний захист сільського населення як систему, що уявляє собою комплекс нормативних актів, форм, методів, дій, які повинні забезпечити:

- соціальний захист працюючих, соціальний рівень зарплати відповідно до зростаючих потреб та вартості робочої сили;
- соціальні гарантії непрацевдатним та малозабезпеченим;
- необхідний рівень розвитку соціальної інфраструктури села як складової частини соціального рівня життя з усіма її функціональними підсистемами: дорожньо-транспортною, охорони здоров'я, побутового обслуговування, торгівельної мережі, освітньою, культурною, спортивною, благоустрою житла.

2. В роботі розглянуто питання рівня життя сільського населення відносно категорій працевдатного населення (зайнятого) та непрацевдатного. На підставі досліджень доведено, що зберігається депресивна динаміка заробітної плати у сільському господарстві порівняно з рівнем заробітної плати в інших галузях. Результатом порівняння реальних доходів сільського та міського населення став висновок про те, що в вартісному виразі доходи рівні. Трудові доходи, як показали висновки досліджень, в селах значно нижчі, ніж в місті. Так, в 1994р. трудові доходи (заробітна плата) в сільських сім'ях становили лише 58,9% від величини трудових доходів сімей, що проживають в містах; в 1995р. ще менше — 37,8%.

Дослідження структури доходів показало, що трудові доходи міського населення складають 53%, а сільського населення — тільки 30% сукупного доходу. В сільських сім'ях основна частка доходу отримується за рахунок додаткової праці на особистому підсобному господарстві (Табл. 1)

На підставі даних про величину трудовитрат на суспільне виробництво та в особистому підсобному господарстві, автором вперше запропоновано метод оцінки сукупного доходу членів сімей за його структурою та трудовитратами. За даними дослідження для одержання приблизно однакової величини сукупного доходу, жителям сільської місцевості необхідно докласти в 1,5 рази більше зусиль, ніж жителям міста. Щоденно сільські жителі вимушені працювати біля 13 годин на добу в середньому, що підтверджує табл. 1., складена за розрахунками автора.

Таблиця 1.

Оцінка сукупного доходу сімей за трудовитратами

Показник	1994р.		1995р.	
	місто	село	місто	село
Відпрацьовано в особистому підсобному господарстві за рік, люд.-годин	83,0	1551,0	217,0	3085,0
Одержано продукції в особистому підсобному господарстві, тис.крб.	36,2	649,0	306,8	3530,9
Загальні витрати праці за рік, люд.-годин	3060,0	4564,0	3148,0	4780,0
Отримано доходів всього, тис.крб.	1301,0	1382,0	6233,0	6363,5
Витрати праці, люд.-годин/тис.крб.	2,35	3,30	0,50	0,75

3. Результати економіко-математичного та соціологічного аналізу пенсійного забезпечення та соціального забезпечення непрацездатних селян підтвердили, що тенденція до розриву між рівнем забезпечення сільських непрацездатних та міських, зберігається та дедалі більше загострюється. При цьому середній рівень пенсій на протязі 1995-1996рр. становив 0,87 та 0,17 рівня межі малозабезпеченості.

Результати дослідження фінансових коефіцієнтів співвідношення середньомісячного рівня пенсії, одержаної згідно Закону України «Про пенсійне забезпечення» та середньомісячної зарплатної плати 1 зайнятого в народному господарстві області та співвідношення всіх видатків (з врахуванням єдиноразових та щомісячних допомог) по всіх категоріях одержувачів пенсії до середньомісячного значення доходу на 1

зайнятого в народному господарстві свідчать про те, що в середньому по області пенсіонери одержують біля третини доходів працюючого в народному господарстві.

Третина всього сільського населення області — особи пенсійного віку. Навантаження на соціальне забезпечення збільшується і через погіршення демографічної ситуації. Якщо в цілому по Україні на кінець 1995 року співвідношення пенсіонерів та зайнятих становило 0,7, то в сільській місцевості Кіровоградської області цей показник характеризує кризову ситуацію. На 100 зайнятих в народному господарстві налічується 125 пенсіонерів.

4. В дисертаційному дослідженні доведено, що доступність кожного сільського жителя до елементів соціальної сфери та рівень благоустрою житла є складовою і невід'ємною частиною його соціальної захищеності. Проведені дослідження та розрахунки показали, що 90% житлового фонду сільської місцевості Кіровоградської області збудовано до 1980р., що характеризує низьку якість та стан житла. (табл. 2).

Так, забезпеченість житла природним газом в 1991р. становила всього 2 відсотки, а в 1995р. — 6 відсотків. В 1995р. 10 відсотків будинків мали центральне опалення, а централізоване водопостачання — 5 відсотків сільських поселень.

Таблиця 2.

Благоустрій сільського житлового будівництва
в Кіровоградській області (в відсотках)

Елементи благоустрою	на 01.01.91.	на 01.01.96.
Всього житлових будинків	100,0	100,0
із них мають:		
центральне опалення	2,3	9,6
водопостачання	5,5	5,2
каналізацію	2,6	2,4
природний газ	1,4	6,1
скраплений газ	80,9	81,5
телефон	8,3	11,1

Джерело: Міністерство статистики України, розрахунки автора

Для характеристики забезпечення селян об'єктами соціальної інфраструктури в роботі вдосконалено й випробувано метод визначення територіальної напруженості в соціальній сфері села за рангами (індексами). Вони розраховуються за складеною формулою:

$$TTC = \sum N_{ij} \cdot 2S_{ij},$$

де TTC — індекс територіальної гостроти ситуації

N — число жителів населеного пункту;

2S — подвоєна відстань, виїзд з населеного пункту до того об'єкту, де здійснюється послуга, при відсутності останнього в даному населеному пункті; повернення до населеного пункту;

i — населений пункт району;

j — вид послуги соціальної сфери.

Джерелом інформації для застосування вказаного методу є технологічно практичним та дешевим, — одноразова форма № 1-село «Соціально-економічна характеристика сільського населеного пункту», затв. наказом Мінстату України від 25 жовтня 1995 р. № 274. Розраховані за цим методом ранги для всіх сфер соціальної інфраструктури по кожному з районів області дозволяють визначити пріоритетність капітальних вкладень у сферу інфраструктури, де ситуація за визначеними рангами найбільш гостра.

5. Результати дослідження рівня життя основних категорій сільського населення доводять, що існуюча система соціального захисту не враховує особливості соціальних умов життя та матеріального забезпечення селян на сучасному етапі ринкових трансформацій економіки, підтверджують необхідність створення єдиного й цілісного механізму соціального захисту сільськогосподарських товаровиробників і членів їх сімей. Автор вважає, що соціальний захист всіх верств сільського населення повинен розглядатись саме у зв'язку з соціальними умовами життя, які на селі забезпечують сфери соціальної інфраструктури. Без цього неможлива реалізація кінцевої мети — задоволення потреб сільського населення на рівні міських жителів та жителів цивілізованих суспільств. В зв'язку з цим висновком автор пропонує включити в систему соціального захисту сільських жителів весь комплекс її складових форм і видів (Схема).

У дисертації в межах системи соціального захисту запропоновано елементи та методи реалізації елементів системи. Розроблено механізм взаємодії всіх елементів системи, який дозволить найбільш повно реалізувати функції соціального захисту щодо сільського населення з використанням ринкових умов і можливостей сучасного економічного розвитку в Україні.

Життєзабезпечення механізму єдиної комплексної системи соціального захисту сільського населення базується на трьох головних основах: законодавчій базі; фінансовій базі; системи управління.

Схема Комплексна структура соціального захисту сільського населення

Елементи забезпечення законодавчого механізму полягають у визначенні в відповідних законах нормативів щодо всіх елементів системи соціального захисту. Розгляд наявності та розвитку соціальної інфраструктури як складової частини соціального захисту вимагає, передусім, визначення його мети та оціночних показників її розвитку. Законодавчо необхідно закріпити чітке визначення ролі зобов'язань учасників системи соціального захисту, обсяг і порядок фінансування соціальних програм і заходів для села. Дія законодавчого механізму повинна привести в порядок виконання цих необхідних умов.

Фінансування, як показало дослідження наукового, теоретичного, практичного досвіду інших країн, необхідно здійснювати за принципами соціального забезпечення (щодо страхових випадків) та соціального оподаткування. Принцип соціального оподаткування забезпечує надходження коштів у соціальну сферу не через збільшення податкового тягара, а через перерозподіл надходжень від існуючих податків на користь соціального захисту населення. В дисертації на підставі аналітичного матеріалу досвіду країн з розвинутими системами соціального захисту наведені можливі джерела надходжень.

Для раціонального співвідношення обмежених коштів і зростаючих потреб автором запропоновано систему заходів перевірки нужденності, тобто введення законодавчо затвердженого механізму обов'язкового декларування доходів з боку кожного громадянина і реальної їх практичної перевірки з боку місцевих органів управління.

Дієвість механізму соціального захисту забезпечує запропонований в роботі розвиток його системи за територіальним принципом двухрівневої структури управління, коли за проведення державної політики відповідальність покладається на обласний і місцевий сектори соціального захисту.

Згідно з новим змістом системи соціального захисту сільського населення передбачається доцільним створення на місцевому рівні нової адміністративно-територіальної структури — контрольно-ревізійної комісії, що підпорядковується територіальним органам управління. Вони здійснюють функції контролю за виконанням державних та місцевих рішень, конституційних гарантій, мінімальних норм соціального обслуговування, перевірку цілеспрямованості витрачання регіональних і місцевих бюджетів (в т. ч. благодійних фондів) на територіальні програми з соціального захисту. В такі комісії повинні входити (при умові періодичної виборності її учасників) державні і суспільні представники всіх організацій і фондів, які займаються питаннями соціального захисту; представники регіональних органів Міністерства соціального захисту на-

селення України, Міністерства охорони здоров'я, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства освіти України, Міністерства фінансів України, відділення Пенсійного фонду, податкових адміністрацій, добровільних товариств (асоціацій), профспілок. У повноваженні цієї структури при кожному обласному органі влади повинен бути комітет для розподілу, координації функцій питань соціального захисту сільського населення.

В результаті пропозицій щодо нового трактування системи соціального захисту виникає необхідність вирішення проблеми скоординованої дії різних відомств, рівней державного управління соціальним захистом сільського населення на Україні. З цією метою автор вважає за доцільне створення в межах повноважень Міністерства соціального захисту населення України Координаційної Ради з соціального захисту (забезпечення) сільського населення, які б мали в своєму складі представників від суспільних, наукових, управлінських систем. Координаційна Рада повинна вести контроль за виконанням державної політики, законів, законодавчих та правових актів в області соціального захисту суб'єктами України, виконання завдань та обов'язків, покладених на виконавчий орган. Головне призначення і завдання Ради — проводити єдину соціальну політику в напрямку забезпечення необхідного рівня соціального захисту і соціальних умов життя сільського населення на території всієї країни.

В роботі обгрунтовано необхідність створення єдиної інформаційної системи (банку) даних різних категорій сільського населення. Створення єдиної системи інформаційного забезпечення на загальнодержавному рівні буде підставою для одержання оперативної інформації про соціальну структуру, умови життя і потреби одиноких і сімейних мало-забезпечених і непрацевдатних.

Очікуваний результат підвищення рівня соціального обслуговування та умов життя сільських жителів — ліквідація нерівноправності в рівні та умовах життя різних груп сільського населення порівняно з міським.

Запропонований автором підхід до реалізації принципів комплексності, універсальності передбачає використання ресурсів, що є в наявності, і можливостей шляхом розробки раціональної форми функціонування і управління закладами соціальної сфери на селі. Всі ці права знаходяться в компетенції територіальних відділків соціального захисту сільського населення. Вирішення цієї проблеми особливо важливе у зв'язку з скороченням фінансових відрахувань у соціальну сферу і збільшенням попиту на послуги з боку всіх категорій сільських жителів.

ВИСНОВОК

Дослідження рівня та умов життя сільських жителів, системи соціального захисту, яка діє в час трансформаційних процесів в усіх сферах суспільного життя, показало невідповідність існуючої системи соціального захисту завданням та цілям, які вона повинна вирішувати на селі.

1. В роботі обґрунтовано висновок про те, що на сучасному етапі всі категорії сільського населення потребують соціального захисту з боку держави. У зв'язку з цим запропоновано нове поняття системи соціального захисту сільського населення як нормативно-правової основи, що повинна забезпечувати соціальний захист працюючих, соціальний рівень зарплати, соціальні гарантії непрацевдатним та малозабезпеченим, доступності до всіх сфер соціальної інфраструктури села та підвищеного рівня благоустрою житла.

2. Результати дослідження полягають в розробці механізму соціального захисту сільського населення на етапі ринкової трансформації економіки України. До найважливіших його положень необхідно віднести розробку законодавчої, фінансової, управлінської частин, елементи яких ґрунтуються, виходячи з того, що:

- основи соціального устрою передбачають вільний, рівноправний розвиток всіх форм власності, визнання права на безперешкодну реалізацію потенційних можливостей кожної людини в праці та об'єктивне визначення рівня оплати як головної гарантії дотримання права людини розпоряджатись належною йому власністю, якою є робоча сила;

- рівень доходів малозабезпечених та непрацевдатних категорій сільського населення визначається, виходячи з порівняння межі малозабезпеченості та реальних доходів, з урахуванням перевірки нужденності та оцінки трудовитрат за структурою доходів;

- ступінь доступності об'єктів соціальної інфраструктури визначає соціальну захищеність сільських жителів й умови їх роботи і проживання.

3. Використання запропонованого механізму соціального захисту сільського населення не вимагає додаткових капітальних вкладень, адже основні положення базуються на чіткій організаційній системі, яка виключає в структурних одиницях дублювання функцій. Передбачається, що комплексний підхід до питання соціальної захищеності сільського населення, виражений в механізмі, дозволить в найближчий час підвищити соціальні гарантії населення та зняти соціальну напруженість в агропромисловій сфері.

ОСНОВНІ ПУБЛІКАЦІЇ ПО ТЕМІ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Про соціальний захист сільського населення в умовах переходу до ринкових відносин//Зб. наук. праць/ За ред. Л. М. Фільштейна. — Кіровоград: КІСМ, 1993. — С. 41-42.
2. Оцінка соціального захисту сільського населення з використанням індексів і рангів територіальної гостроти ситуації з об'єктами соціальної інфраструктури по районах Кіровоградської області: Методичні вказівки. — Кіровоград: Дункан-аудит, 1997. — 12 с.
3. Стан пенсійного забезпечення сільського населення Кіровоградської області за 1991-1996рр: Інформаційний бюлетень. Кіровоград: Видавництво Кіровоградського управління Пенсійного фонду України, 1997. — 16 с.
4. Соціальний розвиток села в сучасних умовах// Демографія, економіка праці та соціальна політика. — Кіровоград: — КІСМ, 1997. — Вип. 4.
5. Проблеми соціального захисту пенсіонерів у сільській місцевості// Демографія, економіка праці та соціальна політика. — Кіровоград: — КІСМ, 1997. — Вип. 4.

Дрозд І. К. Формування механізму соціального захисту сільського населення в умовах ринкової економіки України. — Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук з спеціальності 08.09.03. — Праця, заробітна плата і рівень життя. Кіровоградський інститут сільськогосподарського машинобудування, Кіровоград, 1997.

В дисертації досліджені проблеми соціального захисту і рівня життя сільського населення. Розроблені концептуальні основи системи соціального захисту сільського населення з включенням всього спектру соціальної інфраструктури і механізму її дії.

Ключові слова: соціальний захист, рівень життя сільського населення, соціальна інфраструктура села.

Дрозд И. К. Формирование механизма социальной защиты сельского населения в условиях рыночной экономики Украины. — Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.09.03. — Труд, заработная плата и уровень жизни. Кировоградский институт сельскохозяйственного машиностроения, Кировоград, 1997.

В диссертации исследованы проблемы социальной защиты и уровня жизни сельского населения. Разработаны концептуальные основы системы социальной защиты сельского населения с включением всего спектра социальной инфраструктуры и механизма ее действия.

Ключевые слова: социальная защита, уровень жизни сельского населения, социальная инфраструктура села.

Irina K. Drozd. Forming Social Protection Mechanizm of Rural Population in the Circumstances of Ukraine Market Economy. — Manuscript.

Thesis for a candidate of economic sciences degree in speciality 08.09.03 — Labour, Wage and Level of Life — Kirovograd Institute of Agricultural Engineering, Kirovograd, 1997.

The problems of social protection of villagers are studied in the dissertation. The conceptional bases of mechanism of social protection of the villagers are investigated and methodical basis of creation its essential parts and elements in the terms of market transformation are suggested.

The key words: social protection of the villagers, living standards and level of life of the rural population, social infrastructure of the village.

Комп'ютерна верстка *Кожухар С.Г.*
Здано до набору 20.08.97. Підписано до друку 23.08.97. Формат 60x84 1/16. Папір
газетний. Надруковано на різнографі. Умов. друк. арк. 1. Зам. № ~~864~~ 97. Тираж 100 прим.

© РВЛ. КІСМ. м.Кіровоград, пр. Правди, 70А, тел. 597-541, 559-245, 597-551.

433840

AB 38.464

AB 38.464